

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

РОЗУМОВЕ ВИХОВАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ
ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня

Виконала: студентка 2 курсу 9-261м групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Манів Тетяна Йосипівна
Керівник к.пед.н., доцентка Денисенко В.В.
Рецензент заступниця директора з навчально-виховної
роботи Херсонської загальноосвітньої школи І – ІІІ
ступенів № 50 ім. Романа Набегова Херсонської
міської ради Пуленець Т.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні аспекти розумового виховання першокласників	6
1.1. Аналіз проблеми розумового виховання молодших школярів у психолого-педагогічній літературі.....	6
1.2. Характеристика пізнавальних процесів учнів 6-7 річного віку.....	12
РОЗДІЛ 2 Педагогічні умови використання засобів дидактичної гри у розумовому вихованні першокласників	17
2.1. Використання дидактичних ігор у розумовому вихованні учнів першого класу.....	17
2.2. Хід та результати експериментального дослідження визначення педагогічних умов розумового виховання першокласників засобами дидактичної гри.....	21
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТКИ	43
Додаток А Інтелектуальна дидактична гра «Поле чудес» для учнів першого класу.....	43
Додаток Б Інтелектуальна дидактична гра «Найкмітливіший» для учнів першого класу.....	46
Додаток В Інтелектуальна дидактична гра «Всезнайки» для учнів першого класу.....	51
Додаток Г Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	56

ВСТУП

Швидкий розвиток інформаційних систем та середовища, освітні новації у освітній галузі та соціокультурні зміни висувають нові вимоги до навчання та виховання зростаючої молоді. Сьогодні особливої цінності набувають розумові здібності та інтелектуальні можливості особистості, її здатність до креативного, творчого підходу у вирішенні поставлених завдань, інтелектуальної праці.

Зміни у державному стандарті та навчальних програмах загальної середньої освіти своїм змістом відображають основну задачу сучасної школи – навчити учнів вчитися, мислити, сформувати в них повноцінну розумову діяльність.

Різним аспектам проблеми розумового виховання дітей молодшого шкільного віку присвячено дослідження та праці Г. Ващенко, Л. Виготського, П. Гальперіна, Г. Костюка, О. Нікітіної, К. Нор, С. Русової, О. Савченко, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Я. Чепіги та ін.

Особливе місце серед ефективних засобів розумового виховання учнів початкової школи посідає дидактична гра. Цікава, повчальна, захоплююча – вона здатна водночас навчати, виховувати, розвивати і, що не менш важливо, підтримувати максимально довго такі нестійкі увагу та інтерес дитини першого року навчання.

Роль дидактичних ігор, їх ефективність та особливості використання у освітній діяльності молодших школярів висвітлювали у своїх наукових та педагогічних працях Н. Бібік, З. Богуславська, М. Вашуленко, О. Васько, Ю. Гришко, Ю. Калинецька, С.Короткова, Н. Кудикіна, О. Кузьміна, О. Лавріненко, А. Макаренко, Т. Опалько, О. Хома, П. Щербань, Г. Щукіна та інші.

Сьогодні початкова школа має озброїти школяра не лише необхідними знаннями, уміннями та навичками, а навчити

використовувати свій розумовий потенціал у практичній діяльності, що є важливим для подальшої успішної реалізації дитини у житті.

Зважаючи на актуальність порушеної проблеми та необхідність її більш детального розгляду, нами було обрано тему кваліфікаційної роботи на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти **«Розумове виховання першокласників засобами дидактичної гри»**.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розумового виховання першокласників засобами дидактичної гри.

Об'єктом дослідження є процес розумового виховання учнів 6-7 річного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови розумового виховання учнів першого класу засобами дидактичної гри.

У відповідності до мети, об'єкта та предмета дослідження було визначено такі **завдання:**

1. Проаналізувати проблему розумового виховання молодших школярів у психолого-педагогічній літературі.
2. Охарактеризувати пізнавальні процеси учнів 6-7 річного віку.
3. Розкрити роль використання дидактичних ігор у розумовому вихованні учнів першого класу.
4. Визначити експериментальним шляхом педагогічні умови розумового виховання першокласників засобами дидактичної гри.

Для виконання поставленої мети та завдань ми використовували наступні **методи дослідження:** теоретичні (теоретичний аналіз літературних джерел з досліджуваної проблеми, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, абстрагування, систематизація, порівняння, конкретизація); емпіричні (бесіда, спостереження, анкетування, констатувальний та формувальний експерименти).

Апробація результатів дослідження. Матеріали магістерського дослідження обговорювались на засіданні кафедри педагогіки та

психології дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету. За результатами наукової роботи підготовлено та опубліковано статтю «Основні вимоги використання дидактичних ігор у процесі розумового виховання першокласників» у збірці кафедри «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти» (2021).

Експериментальна база дослідження. У дослідженні брали участь учні перших класів та учителі початкової школи Благодатненського ліцею Скадовської міської ради Херсонської області.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Матеріали та результати, отримані в ході дослідження можуть бути використані у процесі теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах освіти.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗУМОВОГО ВИХОВАННЯ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

1.1. Аналіз проблеми розумового виховання молодших школярів у психолого-педагогічній літературі

Проблема розумового виховання розглядалася на всіх етапах становлення педагогіки як науки та завжди цікавила педагогів, мислителів, психологів, вчених.

Сутність та зміст поняття «розумове виховання» під дією суспільних вимог постійно зазнавали змін. Воно почало формуватися ще в Древньому Єгипті і трактувалося як прагнення до пізнання. Основне завдання вчителя полягало у привчанні учнів самостійно переборювати труднощі пізнання [43, с. 231].

Платон, підтримуючи думку свого вчителя Сократа, до найважливіших показників розумової вихованості відносив розумове виховання та культуру розумової праці.

У свою чергу, мислителі ХУ-ХУІІІ ст. виділяли фізичне, моральне та розумове виховання як напрями гармонійного та всебічного вдосконалення людини [42, с. 186].

Розглядаючи педагогічні погляди щодо розуміння проблеми розумового виховання середини ХІХ століття можна виділити дві основні концепції.

Прибічники першої концепції в основі розумового виховання вбачали засвоєння учнями під час навчання набутих людством систематизованих знань. Цієї думки дотримувалися Й. Герbart, Я. Коменський, Дж. Локк, М. Пирогов та інші.

Розробники дидактичної системи розвиваючого навчання А. Дістерверг та І. Песталоцці головну ідею розвитку особистості вбачали у

розвитку мислення, уяви, сприйняття, пам'яті, нероздільності розумового та морального виховання. На їх думку, розумове виховання є одним із дійових складників становлення національної інтелектуальної еліти, яке перебуває в єдності з іншими виховними компонентами. Адже розумовий розвиток і формування на цій основі національної еліти – це насамперед виховання особистості [46].

Представники іншої концепції, в першу чергу Ж.-Ж. Руссо та його послідовники, вважали, що розум дитини найкраще розвивається у її природній діяльності, для якої потрібно надати вільний простір.

Розумовий розвиток, за поглядами Ж.-Ж. Руссо, поєднується з трудовим вихованням. У процесі вибору предметів для навчання необхідно керуватися, на його думку, інтересами дитини. Цілком природньо, що інтерес дитини спрямовується на те, що вона бачить, тобто на географію, астрономію, природознавство. Оригінальна методика Руссо щодо здобуття знань дитиною базувалася на самостійному дослідженні цих явищ, розвитку в неї самостійності, кмітливості, уміння спостерігати [18, с. 266].

Проблема розумового виховання посідає чільне місце у працях вітчизняних педагогів ХХ століття.

Особливості розвитку уваги, уяви пам'яті, чуттєво-емоційної сфери дітей ретельно досліджував К. Ушинський. Він зазначав, що всі знання необхідно приводити у певну, логічно побудовану систему, міцність якої буде визначати ступінь розумового розвитку. При цьому важливо, щоб знання були набуті самостійно, тому що самостійні думки витікають тільки з самостійно набутих знань [14].

Предметами розумової діяльності, на думку К. Ушинського, є: утворення понять, складання суджень, виведення умовиводів, досягнення предметів і явищ, причин і законів явищ і будівництво систем науки і практичних правил для життя. До завдань розумового виховання він відносив розвиток пізнавальних здібностей, набуття необхідної кількості

фактів, розвиток мислення, формування загальнонавчальних вмінь [39, с. 72].

Розумове виховання є важливим елементом педагогічної системи Г. Сковороди. На його думку, розум є головним регулятором діяльності людини. Адже спираючись на знання, вона вчиться відрізняти добро і зло, адекватно оцінювати явища навколишньої дійсності. Г. Сковорода радив повсякчас займатись наукою: «Якщо не любити всією душею корисних наук, то всякий труд буде марним» [26].

Значну увагу процесу розумового виховання приділяв О. Духнович, який окрім розширення кола знань у дітей, радив розвивати їх пізнавальні здібності. На його думку, у початковій школі необхідно вивчати такі предмети як сучасні іноземні мови, зоологію, бджільництво, землеробство, географію, ботаніку, садівництво [25, с. 47].

На думку С. Русової, педагогічний процес має бути організований таким чином, щоб сприяти формуванню в дитини елементарних знань і навичок, розвитку мислення та розумових сил, любові до наук. Одним із головних завдань навчання педагог вважала правильне розумове виховання, а його основну мету вбачала у підвищенні загального розвитку дитини, збудженні в неї духовних сил, творчості, самостійності. До умов розумового виховання Софія Федорівна відносила порівняння, узагальнення, самостійність у здобутті знань завдяки спостереженням за доквіллям, формулювання умовиводів, які мають сприяти розвитку мовлення, самостійності думки [31, с. 58].

Провідне місце розумовому вихованню у процесі формування особистості молодшого школяра надавав Я. Чепіга. Він вважав, що вчителі повинні цілеспрямовано розвивати пізнавальні здібності, розум, пробуджувати інтерес до інтелектуальної діяльності, прищеплювати культуру розумової праці. Важливого значення Я. Чепіга надавав глибокому аналізу пізнавальних процесів, розвитку в учнів початкової

школи кмітливості, вмінню зіставляти головне і другорядне, порівнювати [26].

У педагогічній спадщині Г. Ващенко розумове виховання постає однією з найголовніших ланок формування національно свідомих українців. У праці «Загальні методи навчання» педагог виділив два головних завдання розумового виховання. По-перше, дати молоді систематичні знання, які б відповідали вимогам історичного поступу України; по-друге, розвинути формальні здібності інтелекту, а саме п'ямять, творчу уяву, спостережливість, логічне мислення [5, с. 71].

Значної уваги вирішення проблем розумового виховання отримало у працях та дослідженнях психологічного спрямування.

За Л. Виготським сутність розумового виховання полягає у тісній взаємодії та взаємозамінності стадій розвитку дитини. Вчений виділяв сферу (рівень актуального розвитку) – вже сформовані якості і самостійна діяльність дитини та зону найближчого розвитку – ті види діяльності, які дитина зможе виконувати за допомогою дорослих [7, с. 122].

Як зазначав Г.Костюк, розумове виховання сприяє розвитку дитини за умови активізації її розумової діяльності, формування у неї вмінь і навичок навчальної діяльності та використання здобутих знань [19, с. 64].

На сьогодні у психолого-педагогічній науці, зважаючи на власні наукові позиції, дослідниками не визначено однозначного тлумачення поняття «розумове виховання». Запропоновані науковцями визначення не суперечать одне одному, а навпаки взаємодоповнюють і характеризують розумове виховання з різних сторін.

Такі науковці як С. Гончаренко, І. Каїров, В. Ягупов вважають розумове виховання важливим складником всебічного розвитку особистості, а саме її мислення, пізнавальних мотивів [46].

В енциклопедичному словнику С. Гончаренка означений термін пов'язується з розвитком мислення й пізнавальними здібностями людини [10, с. 406]. На його думку, ефективність розумового виховання визначається такими основними факторами: різноманітність засвоєваних знань, науковість, самостійність й активність пізнавальної діяльності, стимулювання інтересів, позитивний освітній мікроклімат.

У словнику базових понять з курсу «Педагогіка» (укладач О. Антонова) знаходимо таке визначення розумового виховання – процес накопичення потужного фонду теоретичних знань, оволодіння навчально-пізнавальними операціями, формування кмітливості та розумової гнучкості, як під час засвоєння нового навчального матеріалу, так і у процесі його застосуванні в різних життєвих ситуаціях [36, с.69].

Як зазначає В. Ягупов, у ході розумового виховання відбуваються зміни у змісті та формах мислення [45, с. 321].

Інші дослідники (Н.Волкова, А.Кузьмінський, С.Максимюк, М.Фіцула, С. Цимбал-Слатвінська) визначають розумове виховання як діяльність педагогів з розвитку розумових сил і мислення учнів, формування в них наукового світогляду, прищеплення школярам культури розумової праці.

На думку, С.Цимбал-Слатвінської, розумове виховання – це послідовний, цілеспрямований процес формування у дитини системи знань про навколишній світ, здатності до самопізнання та розвитку пізнавальної діяльності [43, с. 232].

Дослідник А. Кузьмінський у своїх роботах вказує на те, що розумове виховання, спрямоване на опанування системою знань про наукові засади розвитку природи й суспільства; створення оптимальних умов для розумового розвитку кожної особистості, максимальне використання потенційних можливостей людини для зростання її інтелектуальних сил; формування культури розумової праці [20, с. 283].

Як зазначає М. Фіцула, метою розумового виховання молодших школярів є поступове забезпечення засвоєння учнями основ наук, розвитку їх пізнавальних здібностей, формування на цій основі наукового світогляду, що охоплює систему фактів, понять, положень з усіх галузей науки, культури і техніки [40, с. 265].

Цінними у вирішенні проблем розумового виховання є праці, як Ю. Бабанського, А. Матюшкіна, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.

Так, В. Сухомлинський вважав розумове виховання доволі складним педагогічним процесом, який не можливо обмежити лише здобуттям знань. У такому випадку, це було б просто навчання. Натомість розумове виховання охоплює всі сторони життєдіяльності дитини, це: засвоєння знань, які нагромадило людство за всю історію свого існування; розвиток здібностей допізнавальної діяльності і творчого мислення; формування наукового світогляду; включення дитини у чуттєво-практичну діяльність до перетворення світу і пристосування його до потреб і інтересів людини [28, с. 369]. Він писав: «Як без азбуки людина не може читати, так без розумового розвитку, без гнучкої, живої думки неможливе розумове виховання» [37, с. 54].

Видатний педагог підкреслював, що успіх здійснення розумового виховання залежить від багатьох чинників: інтелекту, кругозору, духовного багатства вчителя, його педагогічного досвіду, ерудиції, культури; від змісту та методів навчання; від організації розумової праці в урочний, позаурочний та позашкільний час [28].

За висловленням В. Сухомлинського, розумове виховання завжди було й буде однією з головних ланок навчально-виховного процесу. Воно потрібне людині не тільки для того, щоб вона застосовувала знання в праці, а й для повноти духовного життя – для того, щоб уміти цінувати багатства культури та мистецтва [28, с. 369].

У свою чергу, одним із шляхів розв'язання проблем розумового виховання є реалізація принципу ціннісної орієнтації в освітньому процесі початкової школи, як зазначає В.Денисенко [12]. Поетапне запровадження ціннісних орієнтацій у діяльність учнів-початківців виявляє самостійність у навчанні, готовність змінювати особисті судження під впливом переконливих фактів та аргументів, стійкість, системність і послідовність організації власних дій [12, с.7].

Таким чином, аналіз проблеми розумового виховання молодших школярів у психолого-педагогічній, навчально-методичній, довідковій літературі, наукових працях, засвідчує відсутність єдиної точки зору на досліджуване поняття. Беручи до уваги проаналізовані літературні джерела та дослідження науковців, у нашій кваліфікаційній роботі під поняттям «розумове виховання молодших школярів» ми розуміємо діяльність вчителя початкової школи, батьків, громадськості з розвитку розумових сил, мислення, пізнавального інтересу та активності учнів, формування в них наукового світогляду, оволодіння школярами основними розумовими операціями та інтелектуальними уміннями, прищеплення культури розумової праці.

1.2. Характеристика пізнавальних процесів учнів 6-7 річного віку

Молодший шкільний вік є періодом активного розвитку пізнавальних процесів, які стають більш усвідомленими і довільними.

Центральне місце у психічному розвитку першокласника займає мислення, яке відзначається переходом від наочно-образного до словесно-логічного, понятійного. Цей процес здебільшого характеризується конкретністю й спирається на наочні образи й уявлення. Здійснення розумових операцій порівняння, аналізу, узагальнення, логічного висновку дітьми потребує опори на наочну

основу. З цією метою на уроках у першому класі систематично використовують дидактичний роздатковий матеріал [27, с.4].

До початку шкільного навчання, як правило, поступово зникають незворотність та ригідність дитячої думки. Учні першого класу вже можуть з допомогою наочного матеріалу встановлювати нескладні причинно-наслідкові зв'язки, робити прості умовиводи, подумки виходити за межі ситуації, що склалася у даний момент. Проте, незважаючи на нові можливості, мислення учнів першого року навчання ще зберігає чимало рис незрілості, що не можна не враховувати при освоєнні ними нового матеріалу. У школярів не сформованими є навички елементарного аналізу, тому та інформація, що для дорослих є цілком імовірною, дітьми сприймається зовсім інакше. Першокласники зазвичай вже вміють узагальнювати, але часто роблять це за несуттєвими, ситуативними ознакам. Тому перш, ніж вчити дитину користуватися правилами з будь-яких навчальних предметів, не зайвим буде перевірити, чи правильно вона співвідносить окремі поняття [13, с. 124].

На момент приходу дитини до школи спостерігаються зміни у сфері її пізнання. У неї починає розвиватися здатність розуміти деякі абстрактні властивості об'єктів навколишнього світу. Тому зміст навчання поступово розширюється шляхом включення абстрактних понять.

Розвиток мислення учнів 6-7 річного віку здійснюється шляхом отримання знань, що подаються через поняття, закони, уявлення, закономірності. Однак, розуміння цих елементів змісту досягається лише за умови підтвердження конкретними прикладами, які повинні бути наближені до реального життя та досвіду дитини [27, с. 5].

Сприймання першокласників є достатньо розвинутим з вираженою емоційністю, проте ще погано диференційованим. Школярам притаманна висока гострота зору та слуху, добре орієнтування у формах

і кольорах. Цілеспрямований аналіз результатів сприймання викликає у дітей значні труднощі, адже їм важко вирізняти серед істотне та головне. [33].

Першокласники погано схоплюють деталі та сприймають об'єкти як єдине ціле. Систематичний аналіз властивостей об'єкту викликає у дітей труднощі, оскільки вони не пов'язують їх між собою. Для розвитку повноцінного сприйняття дітям 6-7 років необхідна можливість практично оперувати з об'єктами. Так дитина поступово вчиться управляти увагою, пам'яттю, мисленням [30, с. 118].

Включення школярів у освітній процес сприяє формуванню у них такого виду діяльності, як спостереження. У процесі навчання швидкість процесів сприймання зростає, відбувається збільшення числа та розширення обсягу, сприйнятих дитиною об'єктів для запам'ятовування. Якісні зміни у розвитку сприймань першокласниками представляють собою певні перетворення та виникнення нових особливостей у структурі сприймання, що сигналізують про зростання його пізнавальної ефективності [32].

З початком навчання в дітей переважає мимовільна увага, тому здатність зосередитися безпосередньо пов'язана з тим, наскільки їм цікава виконувана робота. Чим більше першокласники залучені в активну діяльність (часта зміна завдань, звукові сигнали, цікаві ілюстрації, ігрові ситуації), тим стійкіша їх увага. Також під час підготовки завдань, слід враховувати невеликий обсяг уваги школярів 6-7 річного віку.

Учні перших класів не можуть зберігати активну увагу більше 10 хвилин, що потребує, через такі проміжки часу зміни виду діяльності. Найважче втримати увагу дітей при монологі вчителя, тобто пасивному сприйнятті ними інформації. Тому часова межа в цьому виді діяльності становить п'ять хвилин. Цей період можна збільшити шляхом переходу з монолога у діалог [13, с. 125].

Відволікання учнів на протязі уроку є достатньо високим, а самоконтроль слабким. Увага багато в чому визначається темпераментом кожної дитини та стилем сприймання.

Пам'ять першокласників характеризується високою мірою механічного запам'ятовування на основі численних повторень. Однак її самоконтроль ще не сформований – добре, швидко й на тривалий час засвоюється те, що справило сильне враження. Найкраще розвинена мимовільна пам'ять, яка фіксує яскраві, емоційно насичені для дитини відомості і події її життя. Тому у навчанні доцільно використовувати цікаві матеріали, динамічні включення, яскраві наочні опори, емоційно насичені ситуації.

Провідним видом пам'яті першокласників залишається мимовільна пам'ять (безпосереднє запам'ятовування і відтворення матеріалу, не потребує застосування особливих зусиль або допоміжних методів). Процес запам'ятовування у дітей 7 річного віку набуває опосередкованості завдяки використанню зовнішніх стимулів, наприклад, схем або карток. Позитивно на процес запам'ятовування впливають систематизація навчального матеріалу, наявність установок, підведення підсумків. У цьому віці у дітей починає формуватися здатність контролювати свої процеси пам'яті і мислення.

Уява учнів першого року навчання досить розвинута та має не лише відтворювальний, а й творчий характер [27, с.6]. Вона характеризується більш складною творчою переробкою уявлень, від простого довільного їх комбінування до логічно обґрунтованої побудови нових образів. Зростає вимогливість дитини до витворів власної уяви. Якщо дитина дошкільного віку задовольняється для зображення літака двома перехрещеними лініями, то першокласник домагається, щоб зображений ним літак був схожим на справжній [47, с. 273].

Таким чином, охарактеризувавши пізнавальні процеси дітей 6-7 річного віку, слід зазначити, що в цей період відбувається перехід від

наочно-образного до словесно-логічного, понятійного мислення; діти здатні встановлювати нескладні причинно-наслідкові зв'язки; увага першокласників переважно мимовільна, слабо організована, має невеликий об'єм, погано розподіляється, нестійка; відволікання досить високе; об'єкти сприймаються цілісно, а систематичний аналіз їх властивостей викликає труднощі; контроль над власними діями слабкий; пам'ять характеризується високою мірою механічним запам'ятовуванням на основі численних повторень.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ У РОЗУМОВОМУ ВИХОВАННІ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

2.1. Роль використання дидактичних ігор у розумовому вихованні учнів першого класу

Початок шкільного навчання для більшості учнів є складним етапом, що пов'язано зі значним розумовим навантаженням, обсягом та темпами засвоєння нових знань. Для того, щоб процес оволодіння навчально-пізнавальною діяльністю був максимально ефективним та відповідав загальній розумовій здатності школярів шестирічного віку, вчитель повинен обов'язково поєднувати пізнавальний елемент з ігровим [15, с. 189].

Як зазначають Н.Бібік та М.Вашуленко, ігрова діяльність виступає дидактичним засобом, що допомагає учням першого класу стати більш самостійними, створює атмосферу внутрішньої свободи та невимушеності в колективі, умови для творчості та саморозвитку, дає можливість якнайповніше враховувати психо-фізіологічні особливості дітей 6-7-річного віку [3, с. 57].

Відомий педагог А. Макаренко писав: «для дитячого віку гра є нормою і дитина завжди повина гратись, навіть у тих випадках, коли виконує серйозну справу...» [22, с. 141]. Гра, на його думку, виступає поліфункціональним засібом виховної роботи. Вона дає змогу виховувати творчу спрямованість особистості, колективізм, організованість, свідому дисципліну, розвивати інтелектуальні здібності, естетичні почуття. Важливе значення гра має у підготовці школярів до праці, привчаючи прикладати фізичні та психічні зусилля у процесі роботи [4].

Дослідниця Л. Гайдаржійська вважає, що кожна дидактична гра має бути спрямована на розвиток пізнавальних процесів, розумових і практичних дій школярів. Навчання засобом дидактичної гри має бути побудовано таким чином, щоб воно спонукало дитину мислити, але не викликало перевтоми, тривоги та небажання вчитися [8].

Схожої думки дотримується науковець О. Кузьміна, яка зауважує, що покликання дидактичних ігор полягає у пом'якшенні впливу перенавантаження від одноманітної механічної роботи в процесі багаторазового повторення, сприянні загостренню уваги на етапі усвідомлення нових визначень, термінів, понять [15, с. 190].

На думку А. Березовської, «...в процесі дидактичної гри засвоюються суспільно вироблені засоби і способи розумової діяльності» [2, с. 302].

Вчена О. Савченко у своїй праці «Дидактика початкової школи» зазначає, що кожна дидактична гра виконує різні функції: збагачує пізнавальний досвід дітей, розвиває мислення, мову, уяву, точність рухів, витримку. Але головна мета включення ігор у освітній процес початкової школи полягає у тому, щоб викликати інтерес школяра до навчання. Коли гра захоплює учнів, то вони виявляють максимальну активність без відчуття втоми, прагнуть досягти найкращих результатів [34, с. 94].

У структурі уроку першого класу місце гри визначається її метою, можливостями навчального дидактичного матеріалу, врахуванням психо-фізіологічних особливостей учнів. Складовими дидактичної гри є дидактичне завдання, ігрове завдання, ігрові дії, правила гри, підбиття підсумків. Кожний структурний елемент гри є однаково важливим.

У назві гри виражається ігровий задум. Пізнавальній активності першокласників сприяють ігрові дії, які дають їм можливості проявити свої здібності, застосувати наявні знання, уміння і навички для досягнення цілей гри.

Правила гри допомагають врегулювати поведінку учнів та їх взаємини між собою. До того ж вчитель може брати опосередковану участь у підготовці та проведенні гри, або повідомивши учневі її правила дати фіксовану програму дій для досягнення певного результату.

Завершення дидактичної гри є результатом, що виступає рішенням поставленої навчальної задачі й дає школярам моральне та розумове задоволення, а для вчителя є показником рівня досягнень учнів у засвоєнні знань або в їх застосуванні.

Підбиття підсумків гри, враховуючи нетерплячість першокласників, слід проводити одразу по її завершенню. Цей етап є також дуже важливим через надмірну вразливість дітей шести-семирічного віку. Тому бажано, щоб нагороди, грамоти, заохочувальні сувеніри, картки або наліпки отримували не лише переможці, а й інші учасники гри. Це підбадьорить усіх, хто приймав участь у грі, створивши таким чином дружню атмосферу, сприятиме згуртуванню учнівського колективу. Адже у процесі гри в першокласників формуються норми поведінки, які вони згодом переносять поза межі гри.

Оскільки мислення першокласників є образним під час проведення дидактичних ігор бажано використовувати наочність або відповідну ігрову атрибутику. Також учням слід надавати більше самостійності при проведенні ігор, наприклад, стежити за виконанням правил гри кожним учасником, відчувати відповідальність перед колективом [4, с. 19].

Дидактичні ігри можна проводити на будь-якому уроці. Задача вчителя полягає у правильному плануванні місця проведення гри у структурі уроку та попередньої підготовки до її застосування.

Для того, щоб ігрова діяльність проходила ефективно вчителю початкової школи необхідно забезпечити виконання таких вимог:

1. Готовність першокласників до участі в грі (кожен учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету, послідовність дій, результат гри, вчитель має забезпечити кожного учня необхідними дидактичними матеріалами).

2. Створення дружньої атмосфери

3. Чітка та зрозуміла постановка завдань гри.

4. Дотримання поетапності під час проведення гри.

5. Своєчасний контроль, корекція та оцінка дій учня.

6. Заохочення всіх учасників гри (призове або словесне) незалежно від результату.

Граючись, учні першого класу вчаться грамотно говорити, логічно мислити, розв'язувати поставлені задачі, конструювати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити самостійні висновки, обґрунтовувати їх. У грі школярі шукають можливість для успішного засвоєння понять, формування необхідних умінь і навичок.

Завдяки дидактичним іграм можна індивідуалізувати роботу на уроці, давати завдання посильні кожному учню. Дидактична гра, яка побудована з врахуванням вікових можливостей учнів першого класу збагачує процес мислення індивідуальними почуттями, розвиває саморегуляцію, тренує вольові якості дитини.

Таким чином, гра є одним із дієвих засобів підтримання інтересу першокласників до навчання. Застосування різноманітних дидактичних ігор сприяє формуванню в учнів 6-7 річного віку пізнавальних процесів, оволодінню прийомами і методами навчально-пізнавальної діяльності. Вони допомагають учням першого класу долати труднощі у навчанні, усувають страх, почуття дискомфорту, небажання вчитися, що відбивається на успішності школярів. Включення дидактичних ігор у освітній процес учнів першого класу дає змогу індивідуалізувати роботу на уроці, максимально розвивати їхні здібності, виховувати розумово.

2.2. Хід та результати експериментального дослідження визначення педагогічних умов розумового виховання першокласників засобами дидактичної гри

З метою визначення педагогічних умов розумового виховання першокласників засобами дидактичної гри нами було проведено експериментальне дослідження.

У дослідженні брали участь учні перших класів та учителі початкової школи Благодатненського ліцею Скадовської міської ради Херсонської області.

Експериментальна робота здійснювалась у ході педагогічного експерименту, який проводився у три етапи: констатувальний; формувальний; підсумковий (контрольний).

В експерименті взяли участь учні 1-А та 1-Б класів. 1-А (27 учнів) був експериментальним класом (ЕК). 1-Б (29 учнів) – контрольним (КК). Учні кожного класу мали приблизно однакову успішність.

Основним завданням констатувального етапу дослідження було визначити наявний рівень розумової вихованості в учнів першого класу.

У ході констатувального етапу нами було обрано критерії та показники, за якими можна було б визначити наявний рівень розумової вихованості першокласників, а саме:

- емоційно-поведінковий (емоційність, потреби, мотиви, вчинки, прояв ініціативності, життєва позиція, ціннісні орієнтації, спрямованість, ставлення до вчителя, однолітків, дорослих);

- змістовно-діяльнісний (оволодіння системою знань, здатність учня виконувати практичну діяльність, що потребує розумових зусиль; творчий підхід до виконання навчальних завдань; рівень розвитку пізнавальної сфери (сприйняття, увага, пам'ять, уява, мислення);

- оцінно-рефлексивний (здатність до самоконтролю та самооцінювання).

За кожним критерієм було виділено рівні розумової вихованості першокласників: високий, достатній, середній, початковий.

Для подальшої обробки результатів дослідження охарактеризуємо кожний критерій за рівнями та відповідними йому показниками.

Емоційно-поведінковий критерій.

Високий рівень. Дитина емоційно врівноважена, легко знаходить контакт з однолітками та дорослими. З повагою відноситься до оточуючих. Має активну життєву позицію, вмотивована. Дисциплінована. Прагне пізнавати щось нове, проявляє інтерес до навчання.

Достатній рівень. Під час взаємодії з оточуючими школяр проявляє дружелюбність. Намагається контролювати свої емоції. Дисциплінований, реагує на зауваження або прохання. У процесі навчання проявляє старанність.

Середній рівень. У першокласників віднесених, до цього рівня спостерігаються складнощі у процесі міжособистісної взаємодії, надлишкова емоційність або навпаки замкненість. Дитина зрідка проявляє ініціативу. На уроках малоактивна. Нерідко має зауваження щодо поганої поведінки.

Початковий рівень. Спостерігається помітна емоційна нестабільність. Учень конфліктний. Часто є порушником дисципліни у класі. Безініціативний. Інтерес до навчання слабкий або взагалі відсутній.

Змістовно-діяльнісний критерій.

Високий рівень. Учень вміє самостійно працювати з доступним за складністю навчальним матеріалом, висловлювати та обґрунтовувати власну думку. Відповідально відноситься до виконуваних ним завдань. Розвиток пізнавальної сфери (сприйняття, увага, пам'ять, уява, мислення) відповідає нормі або трохи перевищує її. Практична діяльність учня здебільшого носить творчий характер.

Достатній рівень. Учень проявляє старанність під час роботи, але потребує незначного контролю з боку вчителя або дорослих. Намагається творчо підходити до виконання певного виду завдань. Пізнавальна сфера дитини розвинена на достатньому рівні.

Середній рівень. У процесі роботи з навчальним матеріалом школяр припускається помилок та потребує допомоги вчителя. Дитині важко виконувати завдання творчого характеру. Пізнавальні процеси потребують розвитку.

Початковий рівень. Під час навчання учень потребує постійної допомоги з боку вчителя або дорослих. Практична діяльність позбавлена елементів творчості. Розвиток пізнавальної сфери нижчий від норми для дітей відповідного віку.

Оцінно-рефлексивний критерій.

Високий рівень. Школяр вміє працювати самостійно. Може адекватно оцінити власну роботу.

Достатній рівень. Учень проявляє старанність під час самостійної роботи, але потребує незначного контролю з боку вчителя або дорослих. У більшості випадків може оцінити виконану роботу самостійно.

Середній рівень. Самостійна робота зазвичай викликає складнощі та потребує значної допомоги з боку вчителя або дорослих. Здатність до самоконтролю слабка.

Початковий рівень. Школяр ще не вміє самостійно працювати з навчальним матеріалом; не в змозі самостійно виправляти свої помилки. Здатність до самоконтролю відсутня.

Для реалізації мети констатувального етапу дослідження під час проходження виробничої педагогічної практики були проведені такі заходи:

- Бесіди з класними керівниками перших класів щодо розумової вихованості учнів;
- Спостереження за учнями під час уроків та позакласної роботи;

- Вивчення результатів діяльності молодших школярів (творчі роботи, малюнки);
- Проведення анкетування серед першокласників щодо виявлення наявного рівня розумової вихованості за визначеними критеріями та показниками.

Найбільш поширену інформацію про стан розумової вихованості учнів першого класу ми отримали на підставі анкетування. Кожен блок питань в анкеті було складено відповідно до обраних вище критеріїв та показників.

Першокласникам було запропоновано дати відповідь на наступні запитання:

Емоційно-поведінковий критерій:

- Чи подобається тобі ходити до школи? (так; більше так, чим ні; більше ні, чим так; ні);
- Чи є серед однокласників ті, кого ти можеш назвати своїми друзям? (я дружу з усіма; у мене кілька друзів; у мене один друг; в класі у мене немає друзів);
- Чи цікаво тобі навчатися? (так; більше так, чим ні; більше ні, чим так; ні);
- Навіщо потрібно навчатися? (щоб бути розумним; я не знаю; навчатися не обов'язково).

Змістовно-діяльнісний критерій:

- Чи подобаються тобі завдання, де потрібно думати та прикладати зусилля для їх вирішення? (так; ні, я не люблю довго думати; я не люблю думати взагалі).
- Чи подобаються тобі завдання, де необхідно придумати щось нове незвичайне? (так; подобаються, але в мене ще погано виходить; ні).
- Чи легко тобі запам'ятовувати нову інформацію? (так; я запам'ятовую лише те, що мені цікаво; ні)

Оцінно-рефлексивний:

- Чи потрібна тобі допомога вчителя або дорослих під час виконання навчального завдання? (постійно; часто; іноді; ніколи);
- Чи подобається тобі щось робити самостійно, без сторонньої допомоги (так; іноді; ні);
- Ти можеш поставити собі оцінку за роботу, яку виконав? (так; не знаю; ні).

Узагальнивши результати одержані в ході бесід із вчителями перших класів, спостережень за учнями під час уроків та позакласної роботи, вивчення результатів діяльності молодших школярів, даних проведеного анкетування серед першокласників нами була отримана відповідна інформація щодо наявного рівня розумової вихованості першокласників у контрольній та експериментальній групах, яка представлена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Результати констатувального експерименту щодо визначення наявного рівня розумової вихованості першокласників у контрольній та експериментальній групах

Критерії	Рівень розумової вихованості/ групи							
	Високий (%)		Достатній(%)		Середній(%)		Початковий(%)	
	КК	ЕК	КК	ЕК	КК	ЕК	КК	ЕК
1. Емоційно-поведінковий	12,5	12,9	29,4	30,7	45,8	42,2	12,3	14,2
2. Змістовно-діяльнісний	11,6	11,1	28,8	31,4	45,1	43,2	14,5	15,3
3. Оцінно-рефлексивний	9,8	10,7	26,9	27,5	46,5	45,9	16,8	15,9

Результати констатувального етапу експериментальної роботи показали, що в учнів обох класів значно переважає середній рівень розумової вихованості за усіма критеріями.

З метою підвищення рівня розумової вихованості учнів першого класу на формуальному етапі дослідження в експериментальному класі

у освітній процес класної та позакласної роботи нами було включено спеціально підібрані дидактичні ігри.

Під час класної роботи з різних навчальних предметів ми використовували такі дидактичні ігри:

На уроках рідної мови:

- Гра «Відгадай слово».

Мета: розвиток уваги, мислення, мовлення.

Обладнання. Набір карток з буквами, набір карток зі словами.

Завдання. За буквами та за словами, що відрізняються від потрібного лише одним звуком – буквою, відгадати задумане слово.

Хід гри. Вчитель бере картку, називає букви, з яких складається задумане слово. Потім читає слова, які відрізняються від потрібного першою буквою, другою. Хто першим відгадає слово, одержує картку. У кого більше карток, той виграв.

Матеріал для гри. М, о, с – лом, сам (СОМ); К, а, б – лак, бук (БАК); р, и, м – сир, мур (МИР); с, д, а – лад, суд (САД); р, ж, и – сир, жар (ЖИР); і, т, к – піт, кут (КІТ); к, с, о, а – роса, каса (КОСА).

- Гра «Добери пару».

Мета: розвиток пам'яті, уваги, мовлення, мислення.

Обладнання: картки зі словами.

Завдання: підібрати до слова пару, яке відрізняється лише одним звуком.

Хід гри. Вчитель на дошці розміщує картки зі словами. Інші картки він роздає учням, які повинні знайти на дошці відповідну пару.



Рис. 2.1. – Фрагмент гри «Добери пару»

На уроках читання:

- Гра «Мозаїка».

Мета: розвиток уваги, мовлення, мислення.

Обладнання: картки зі складами червоного, зеленого, синього кольору.

Завдання: скласти з карток зі складами слова.

Хід гри. Школярі отримують картки з перемішаними складами синього, червоного, зеленого кольорів. Вони мають скласти з них слова, у яких перший склад синього кольору, другий – червоного, третій – зеленого.

Під час уроків математики першокласникам було запропоновано такі дидактичні ігри:

- Гра «Числовий ряд»

Мета: розвиток уваги, мислення.

Обладнання: набір карток з цифрами.

Завдання: скласти числовий ряд у прямому та зворотньому порядку на швидкість.

Хід гри. Вчитель розподіляє клас на чотири команди. Кожен учень отримує картку з цифрою. За сигналом учителя школярі

обмінюються картками, утворюючи таким чином правильний числовий ряд. Попередньої вчитель повідомляє напрямок числового ряду. Перемогу одержує та команда, гравці якої правильно та найшвидше склали заданий числовий ряд.



Рис.2.2. –Фрагмент гри «Числовий ряд»

- Гра «Більше-менше».

Мета: розвиток уваги, мислення.

Обладнання: набір карток з цифрами.

Завдання: швидко знайти відповідну картку з цифрою.

Хід гри. Вчитель показує першокласникам картку з цифрою і каже: «Збільшити на 1», «зменшити на 2», «збільшити на 3» і т.д. Учні шукають відповідну картку і показують її вчителю. Перемогу одержує той ряд, школярі в якому помилялись якнайменше.

- Гра «Мухомор»

Мета дидактичної гри: закріпити уявлення учнів про склад чисел першого десятка; вміння співвідносити число з цифрою; розв'язувати приклади за малюнком; розвивати моторику рук; увагу, мислення.

Обладнання: макет грибів «мухомор», кружечки з білого картону.

Завдання: розподілити кількість кружечків відповідно до цифри у прикладі.

Хід гри. На дошці вчитель закріплює макети грибів та приклади. Учням необхідно розподілити на шляпку мухомора відповідну прикладу кількість кружечків.

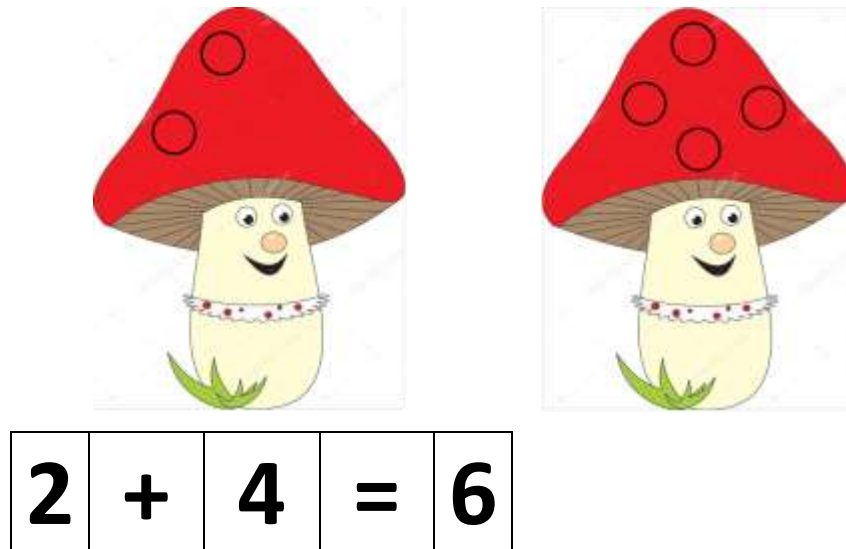


Рис. 2.3. – Наочність до гри «Мухомор»

На уроках «Я досліджую світ» ми використовували такі дидактичні ігри:

- Гра «12 місяців».

Мета: розвиток уваги, мислення, мовлення, вміння аналізувати отриману інформацію, робити висновки.

Хід гри. Вчитель обирає 12 учнів з класу, які виконують роль «місяців». Кожен «учень-місяць» повинен розказати про себе, тобто назвати характерні особливості (погода, зміни в природі), які притаманні саме цьому місяцю. Інші учні мають відгадати про який місяць йде мова і пояснити, чому вони так вважають.

- Гра «Хто ким буде?»

Мета: розвиток уваги, уваги, мислення, мовлення, кмітливості.

Завдання: відповісти на питання, допускається кілька варіантів відповідей.

Хід гри. Вчитель по черзі запитує кожного учня: «Ким чи чим буде: хлопчик, хворий, жолудь, яйце, курча, насінина, ікринка, пташеня, гусениця, борошно, цегла, тканина, учень, дівчинка, залізо, брунька, шкіра, цуценя, теля, дошка, козеня?».

- Гра «Хто чи що?».

Мета: розвиток уваги, мислення, розрізняти назви істот та неістот.

Обладнання: підготовлені для називання слова: Ворона, ворота, кіт, черешня, диван, вікно, дівчинка, кавун, повар, зошит, телефон, жабеня, гаманець, інтернет, бабуся, вогонь, календар, лисиця, голуб.

Завдання. Швидко зреагувати оплеском в долоні на слово, що відповідає на питання «хто?».

Хід гри. Вчитель називає слова. Учні повинні плеснути в долоні, коли почують слово, що відповідає на питання «хто?».

У процесі обговорення вчителю необхідно підкреслити, що учні можуть пропонувати декілька варіантів відповідей. Наприклад, з яйця може бути пташеня, крокодил, черепаха, змія й навіть яєчня. Виграє той, хто назве найбільше варіантів.

- Гра «У кого більше доказів?»

Мета: розвиток логічного мислення, зв'язного мовлення.

1. Знайдіть аргументи та контраргументи:

Читати корисно, тому що...

Сваритися погано ...

Мати друга – це чудово ,...

Істи краще повільно, ..

Грати довго на комп`ютері шкідливо, ...



Рис. 2.4. – Фрагмент гри «У кого більше доказів?»

Під час позакласної роботи нами було проведено:

- інтелектуальна дидактична гра «Поле чудес» (див. додаток А).

Мета: розширити знання учнів про овочі, фрукти, ягоди. Розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву, кмітливість, ерудицію, збагачувати словниковий запас. Виховувати любов до знань, світу живої природи;

- інтелектуальна дидактична гра «Найкмітливіший» (див. додаток Б).

Мета: вчити дітей упевнено демонструвати свої знання з різних розділів навчальної програми; проявляти активність; розвивати вміння працювати в групі, творчу уяву, логічне мислення, пізнавальний інтерес, пам'ять, мовлення, швидку реакцію, уміння орієнтуватися в довіллі; виховувати шанобливе ставлення до усної народної творчості, до товаришів;

- інтелектуальна дидактична гра «Всезнайки» (див. додаток В).

Мета: вчити учнів формувати вміння працювати у групі, впевнено демонструвати свої знання; розвивати інтелектуальні здібності, логічне

мислення, творчу уяву, пізнавальний інтерес, пам'ять, спостережливість, мову, швидкість реакції; виховувати почуття дружби, взаємодопомоги.



Рис. 2.5. – Фрагмент гри «Найкмітливіший»

На основі спостережень за проявом активності, емоційності, поведінки, взаємодії учнів експериментальної групи у ході проведення дидактичних ігор під час класної та позакласної роботи, їх відповідей, прагнення до творчості та самостійності під час вирішення поставлених завдань нами було отримано дані щодо змін рівня розумової вихованості першокласників, які відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Результати формувального експерименту щодо рівня розумової вихованості першокласників у експериментальній групі

Критерії	Рівень розумової вихованості/ групи			
	Високий (%)	Достатній(%)	Середній(%)	Початковий(%)
1. Емоційно-поведінковий	19,7	44,1	29,4	6,8
2. Змістовно-діяльнісний	19,2	45,3	28,2	7,3
3. Оцінно-рефлексивний	18,4	38,5	35,4	7,7

Отже, як видно з таблиці 2.2., в учнів експериментального класу відбулись зміни рівня розумової вихованості – у більшості учнів класу

спостерігається достатній рівень розумової вихованості, збільшилась кількість учнів з високим рівнем; кількість учнів з середнім та низьким рівнями значно зменшилась.

На підсумковому етапі експериментальної роботи було порівняно отримані дані в експериментальній групі з контрольною щодо розумової вихованості першокласників, що представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Порівняльний аналіз вихідних даних сформованості розумової вихованості учнів контрольної та експериментальної груп

Група	Високий рівень	Достатній рівень	Середній рівень	Початковий рівень
Експериментальна	19,1	42,6	31	7,3
Контрольна	11,3	28,3	47,8	12,5

Порівняльний аналіз показав, що високий рівень розумової вихованості учнів експериментальної групи становить 19,1%, контрольної – 11,3%, тобто спостерігається зростання на 7,8%.

Достатній рівень у експериментальній групі склав 42,6%, що на 14,3% більше порівняно з учнями контрольної групи, що мають показник – 28,3 %.

Середній рівень у експериментальній групі становив лише 31%, а у контрольній – 47,8%, що відображає значне зменшення на 16,8%.

Низький рівень у експериментальній групі становив лише 7,3%, а у контрольній – 12,5%, тобто спостерігаємо зменшення на 5,2%.

Отже, аналіз результатів проведеного дослідження показав, що цілеспрямоване включення у освітній процес початкової школи дидактичних ігор дало позитивні зміни та сприяло підвищенню рівня розумової вихованості учнів експериментальної групи, що свідчить про їх ефективність.

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми дослідження та результати експериментальної роботи дали змогу визначити педагогічні

умови формування розумової вихованості першокласників засобами дидактичної гри:

- систематичне та цілеспрямоване використання дидактичних ігор у освітньому процесі початкової школи;
- врахування особливостей розвитку пізнавальних процесів учнів 6-7 річного віку при підборі дидактичних ігор;
- єдність освітніх завдань і конкретного змісту дидактичної гри;
- розвиток творчості, ініціативності, самостійності учнів під час проведення дидактичної гри.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши літературні джерела з проблеми дослідження, а також результати, отримані в ході експериментальної роботи ми дійшли таких висновків:

1. Аналіз проблеми розумового виховання молодших школярів у психолого-педагогічній, навчально-методичній, довідковій літературі, наукових працях, засвідчує відсутність єдиної точки зору на досліджуване поняття (О. Антонова, С. Гончаренко, В. Денисенко, А. Кузьминський, С. Максимюк, М. Фіцула, С. Цимбал-Слатвінська, В. Ягупов). Беручи до уваги проаналізовані літературні джерела та дослідження науковців, у нашій кваліфікаційній роботі під поняттям «розумове виховання молодших школярів» ми розуміємо діяльність вчителя початкової школи, батьків, громадськості з розвитку розумових сил, мислення, пізнавального інтересу та активності учнів, формування в них наукового світогляду, оволодіння школярами основними розумовими операціями та інтелектуальними вміннями, прищеплення культури розумової праці.

2. Охарактеризувавши пізнавальні процеси дітей 6-7 річного віку, слід зазначити, що в цей період відбувається перехід від наочно-образного до словесно-логічного, понятійного мислення; діти здатні встановлювати нескладні причинно-наслідкові зв'язки; увага першокласників переважно мимовільна, слабо організована, має невеликий об'єм, погано розподіляється, нестійка; відволікання досить високе; об'єкти сприймаються цілісно, а систематичний аналіз їх властивостей викликає труднощі; контроль над власними діями слабкий; пам'ять характеризується високою мірою механічним запам'ятовуванням на основі численних повторень.

3. У процесі роботи над дослідженням нами було розкрито роль використання дидактичних ігор у розумовому вихованні учнів першого класу. Ми з'ясували, що гра є одним із дієвих засобів підтримання

інтересу першокласників до навчання. Застосування різноманітних дидактичних ігор сприяє формуванню в учнів 6-7 річного віку пізнавальних процесів, оволодінню прийомами і методами навчально-пізнавальної діяльності. Вони допомагають учням першого класу долати труднощі у навчанні, усувають страх, почуття дискомфорту, небажання вчитися, що відбивається на успішності школярів. Включення дидактичних ігор у освітній процес дає змогу індивідуалізувати роботу на уроці, створити атмосферу дружньої взаємодії, максимально розвивати здібності учнів першого класу, виховувати розумово.

В освітньому процесі Нової української школи для учнів першого класу можна використовувати такі види дидактичних ігор:

- за характером педагогічного процесу: репродуктивні, продуктивні, творчі; навчальні, тренувальні, контролюючі, узагальнюючі; пізнавальні, виховні, розвиваючі; комунікативні, діагностичні;
- за характером матеріалу: словесні, ігри з предметами, настільно-друковані;
- за видом діяльності: рухові, інтелектуальні(розумові), трудові, соціальні, психологічні;
- за характером ігрової методики: рольові, сюжетні, предметні, імітаційні, ділові, ігри-драматизації.

4. Аналіз результатів проведеного дослідження показав, що цілеспрямоване використання у класній та позакласній роботі дидактичних ігор дало позитивні зміни та сприяло підвищенню рівня розумової вихованості учнів експериментальної групи, що свідчить про їх ефективність.

Експериментальним шляхом нами було визначено педагогічні умови розумового виховання першокласників засобами дидактичної гри, а саме:

- систематичне та цілеспрямоване використання дидактичних ігор у освітньому процесі початкової школи;

- врахування особливостей розвитку пізнавальних процесів учнів 6-7 річного віку при підборі дидактичних ігор;
- єдність освітніх завдань і конкретного змісту дидактичної гри;
- розвиток творчості, ініціативності, самостійності учнів під час проведення дидактичної гри.

Обробка результатів експериментальної роботи відбувалась за такими критеріями та показниками розумової вихованості учнів першого класу: емоційно-поведінковий (емоційність, потреби, мотиви, вчинки, прояв ініціативності, життєва позиція, ціннісні орієнтації, спрямованість, ставлення до вчителя, однолітків, дорослих); змістовно-діяльнісний (оволодіння системою знань, здатність учня виконувати практичну діяльність, що потребує розумових зусиль; творчий підхід до виконання навчальних завдань; рівень розвитку пізнавальної сфери (сприйняття, увага, пам'ять, уява, мислення); оцінно-рефлексивний (здатність до самоконтролю та самооцінювання).

За кожним критерієм було виділено рівні розумової вихованості першокласників: високий, достатній, середній, початковий.

Проведене магістерське дослідження підтвердило ефективність запровадження означених педагогічних умов в освітньому процесі 1 класу за концепцією Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрос В.М. Інтелектуальна гра для учнів 1-го класу «Найкмітливіший» / В. М. Андрос, О.Д. Міхно // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://journal.osnova.com.ua/article/50006>
2. Березовська А. В. Використання дидактичних ігор як засобу пізнавального розвитку дошкільника / А. В. Березовська // Всеросійська науково-практична конференція «Особистість в культурі та освіті»: психологічний супровід, розвиток, соціалізація. – 2013. – №1. – С. 300-303.
3. Бібік Н. М. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи / Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Мартиненко В. О. – Київ, 2014. – 346 с.
4. Васько О. Дидактичні ігри у педагогічній спадщині А.С. Макаренка / О. Васько, В. Кулик // Електронний ресурс. – Режим доступу: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/512/1/Vasko_Kylukstattikonf.pdf
5. Ващенко Г. Загальні методи навчання: підруч. для педагогів / Г. Ващенко. – Київ: Укр. Вид. Спілка, 1997. – 410 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка: навчальний посібник / Н.П.Волкова. – К.: Академвидав, 2012. – 616с.
7. Выготский Л. С. Вопросы детской психологии / Л. С. Выготский. – СПб: Союз, 1997. – 220 с.
8. Гайдаржийська Л.П. Розумовий розвиток як одна з проблем підготовки дітей до школи / Л.П. Гайдаржийська // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://ps.journal.kspu.edu> – С.57-60.
9. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий / П. Я. Гальперин // Исследование мышления в советской психологии. – М.: Наука, 1966. – С. 5-75.

10. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – Вид.2-е, доповнене й виправлене. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
11. Гришко Ю.В. Дидактичні ігри в 1 класі НУШ / Ю. Гришко // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/didacticni-igri-v-1-klasi-nus-261678.html>
12. Денисенко В. Реалізація принципу ціннісної орієнтації у роботі педагога з молодшими школярами [Текст] / В. Денисенко // Початкова школа. – 2007. – № 3. – С. 7-8.
13. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. посіб. / Т.В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
14. Завацька Л. Новаторські ідеї К.Д. Ушинського у теорії розумового виховання / Л.Завацька, О.Жук // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3713/1>
15. Єщенко К.Л. Питання активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів у процесі використання дидактичних ігор /К.Єщенко, О. Кузьміна // Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2019. – № 1. – С. 188-192. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zbnpdnaba_2019_1_29
16. Каиров И.А. Педагогическая энциклопедия. – Т.2. Ж-М / И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. – М.: Сов. энцикл., 1965. – 911с.
17. Калініченко Н. Василь Сухомлинський та проблема розумового виховання школярів / Н. Калініченко // Рідна школа. – 2013. – № 8-9. – С. 16-19.
18. Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г.: Педагогическое наследие: [Текст] / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий. – М.: Педагогика, 1988. – 416 с.

19. Костюк Г. С. О взаимоотношении воспитания и развития / Г. С. Костюк // Советская педагогика. – № 12. – 1956. – С. 60-73.
20. Кузьмінський А. І. Педагогіка / А. Кузьмінський, В. Омеляненко. – К.: Знання, 2004. – С. 283.
21. Лавріненко О. Дидактична гра як засіб формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів / О. Лавріненко // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2845>
22. Макаренко А. С. Проблеми шкільного виховання // Методика виховної роботи. – К., 1990. – С. 139-205.
23. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посібник / С. Максимюк. – К.: Кондор, 2005. – С. 322.
24. Мітюров Б.Н. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні / Б.Н. Мітюров. – К.: Радянська школа, 1971. – 108 с.
25. Мосіяшенко В. А. Історія педагогіки України в особах [Текст]: навчальний посібник для вищ. пед. навч. закладів / В. А. Мосіяшенко, О. І. Курок, Л. В. Задорожна. – Суми: Університетська книга, 2005. – 266 с.
26. Нікітіна О. Проблема формування навчальної діяльності молодших школярів у вітчизняній педагогіці ХХ століття / О.Нікітіна // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.cuspu.edu.ua/download/conf2013/section5/article_nikitina.pdf
27. Нова українська школа. Порадник для вчителя. Розділ 3. Особливості розвитку дітей 6-7-річного віку. – С.4-6. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://base.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/rozd-3-1-1.pdf>
28. Нор К. Ф. Прийоми розумового розвитку учнів початкових класів у дидактичній системі В. О. Сухомлинського. / К. Ф. Нор // Педагогічний дискус. – 2011. – №10. – С. 367-371.

29. Опалько Т.В. Дидактичні ігри на уроках математики в 1 класі: навчально-методичний посібник / Т. Опалько. – Сарни, 2018. – 28 с.
30. Павелків Р.В. Вікова психологія : підручник / Р. В. Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 468 с.
31. Педагогічна спадщина Софії Русової і сучасна освіта: науково-методичний посібник / За ред. В.Г. Слюсаренка, О.В.Проскури. – К.: ІЗМН, 1998. – 196 с.
32. Розвиток когнітивних процесів першокласників // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://barzosh4.ucoz.ua/index/rozvitok_kognitivnikh_procesiv_pershoklasnikov/0-28
33. Розвиток пізнавальних психічних процесів // Електронний ресурс. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/77713/psihologiya/rozvitok_piznavalnih_psihichnih_protsesiv
34. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О.Я.Савченко. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
35. Симчара С.І. Інтелектуальна гра-конкурс «Всезнайки» для учнів 1-го класу / Симчара С.І. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://urok-ua.com/intelektualniy-konkurs-vseznayki-dlya-uchniv-1-go-klasu/>
36. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: вид. 2-ге, доп. і перероб. // Укладач О.Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. – 100 с.
37. Сухомлинський В. О. Розумова праця і зв'язок школи з життям // Вибрані твори: в 5 т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 53-69.
38. Сухомлинский В. А. Об умственном воспитании / сост. и автор вступ.ст. М. И. Мухин. – К.: Рад. школа, 1983. – 224с.

39. Ушинский К.Д. Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии. – Т. 1 / К.Д. Ушинский // Ушинский К.Д. Собрание сочинений. – Т. 8. – М. –Л., 1950. – 775 с
40. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стереотип. – К.: Академвидав, 2009. – 560 с. – С. 264-271.
41. Хома О. М. Дидактична гра як один із засобів пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови в початковій школі / О. М. Хома. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми, Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С.111-121.
42. Хрестоматия по истории зарубежной педагогики / сост. и автор вв. ст. А. И. Пискунов. – М.: Просвещение, 1981. – 527 с.
43. Цимбал-Слатвінська С. Розумове виховання: історичний контекст / С. Цимбал-Слатвінська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – Випуск 39. – 2011. – С. 231-238.
44. Щербань П. Дидактичні ігри в навчально-виховному процесі / П. Щербань // Початкова школа. –1997. – №9. – 18 с.
45. Ягупов В. В. Педагогіка: Навчальний посібник / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
46. Ялліна В. Л. Поняття розумового виховання у психолого-педагогічній літературі / Ялліна В.Л. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua /archive/2012/27/71.pdf> - С. 431-435.
47. Ястремська Н. В. Розвиток уяви учнів першого і другого класів / Н. В. Ястремська // Педагогічні науки. – 2016. –№129. – С.271-277.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Інтелектуальна дидактична гра «Поле чудес» для учнів першого класу

Мета: розширити знання учнів про овочі, фрукти, ягоди. Розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву, кмітливість, ерудицію, збагачувати словниковий запас. Виховувати любов до знань, світу живої природи.

Обладнання: круг-барабан з відповідними секторами зі стрілкою, кольорові картки з буквами для зашифрованих слів.

Овочі та фрукти давно стали невід'ємною частиною нашого життя. Щодня ми їмо їх сирими і вареними, п'ємо у вигляді соків і додаємо до страв у вигляді приправ. Сьогодні, завдяки інтелектуальній грі «Поле чудес» ми пригадаємо

Перший відбірковий тур

Ведучий загадує три загадки. Учні, які першими відповіли на них, виходять в першу ігрову трійку.

1. На городі в нас грядки,
На грядках – рясні листки:
Там зростають малюки,
Зелененькі ...

(Огірки)

2. Лампочка вгорі висіла,
Стала смачна, пожовтіла.
Діти лампочку зірвали,
З апетитом скуштували.

(Груша)

3. Кажуть, щоб хвороб не знати,
Треба всім мене вживати.
Може, ви мене й з'їсте,
Тільки сльози проллете.

(Цибуля)

Завдання для 1-го туру.

На що перетворилась карета Попелюшки?

--	--	--	--	--	--

Відповідь: гарбуз

(Учні крутять ігровий барабан, відгадують літери.)

Другий відбірковий тур

1. Чи то жовта,

Чи то синя

Соковита господиня.

Чи то сонце,

Чи то злива —

Пригостить нас влітку...

(Слива)

2. Маленька, червоненька,

Із хвостиком тоненьким.

На городі мене рвуть

І до столу подають.

(Редиска)

3. Я жовтенька, я маленька,

Мов медочок солоденька.

На баштані досягаю,

Тепле сонечко вітаю.

(Диня)

Завдання для 2-го туру.

Більшість думає, що це одна ягода, але якщо уважно придивитись, то можна побачити, як безліч маленьких ягідок зрослися, сплелись між собою. Ягода ця...

--	--	--	--	--	--

Ответ: малина

Третій відбірковий тур

1.Є солодкий, є гіркий,

Різні форми має.

Є худий, а є товстий,

Кожен його знає! (Перець)

Завдання для 3-го туру.

Який овоч викликав безсоння у принцеси?

--	--	--	--	--

Відповідь: горох

Завдання для фіналу.

Цей фрукт є найпопулярнішим у світі. Але ми звикли вважати його овочем. Він на 94,5 відсотки складається із води. Зацікавились? То ж спробуйте, любі гравці, відгадати що це.

--	--	--	--	--	--	--

Ответ: помідор

Супергра

Як називається найбільша ягода?

Відповідь: кавун

(У супергрі дозволяється назвати три літери, якщо гравець всі літери назве вірно, то дозволяється назвати додатково ще одну літеру. На супергру дається 1 хвилина.)

--	--	--	--	--

Заключна частина. Привітання переможця, вручення призів, грамот учасникам гри.

ДОДАТОК Б**Інтелектуальна дидактична гра для «Найкмітливіший» для учнів
першого класу**

Мета: учити дітей брати участь у змаганні на звання «Найкмітливіший», упевнено демонструвати свої знання з різних розділів програми; розвивати вміння працювати в групі, творчу уяву, логічне мислення, пізнавальний інтерес, пам'ять, мовлення, швидку реакцію, вміння орієнтуватися в доккіллі; виховувати шанобливе ставлення до усної народної творчості, до товаришів.

Обладнання: малюнок Мудрої Сови; картки з прикладами; записи на дошці; малюнки тварин; ілюстрації до казок; ребуси; грамоти для нагородження.

Хід гри

Діти об'єднані у три команди. Кожна команда сидить за окремим столом.

Учитель. Діти, сьогодні до нас завітали гості. Повернімося обличчям до гостей і привітаймося!

— А зібралися ми сьогодні для того, щоб провести інтелектуальну гру «Найкмітливіший».

Вступна бесіда

— Життя людей на землі іноді порівнюють із зірками на небі. У кожної людини настає час, коли про неї дізнаються інші, усі її вітають. Тоді кажуть, що настав її «зоряний час», тобто настав час, коли людина засяяла, як зірка на небі.

Отже, сьогодні на нашому конкурсі ми хочемо, щоб ви також засяяли своїми знаннями, як ті зірочки на небі. Адже для сьогоднішньої гри нам знадобляться математичні знання, розум, кмітливість та винахідливість. Як же грати без чудового настрою? Посміхніться одне

до одного, до наших гостей, поділіться гарним настроєм з іншими командами.

Веселий Смайлик супроводжувати вас. Сьогодні всі запитання підготувала вам Мудра Сова.

Отже, розпочинаємо нашу гру-змагання. Присутні 3 команди. Капітани команд, будь ласка, підведіться, щоб вас усі побачили. Від вас залежить згуртованість команди.

За кожне правильне завдання команда отримує 2 бали. Якщо відповідь неточна — то 1 бал, а якщо відповідь неправильна — то 0 балів. Оцінюватиме вас журі — наші гості, які присутні у класі. Переможцем гри буде та команда, яка набере найбільшу кількість балів. Пам'ятайте, що не можна ображатися ні на кого, тому що наш девіз: «Один — за всіх і всі — за одного»!

Ми рухатимемося станціями. На кожній зупинці на нас чекатимуть завдання від Мудрої Сови.

1-ша станція «Назви команду»

— Кожна команда отримує картки-пазли, з яких має скласти назву своєї команди. Капітани команд озвучують назви команд.

1-ша команда — «Дружба»;

2-га команда — «Посмішка»;

3-тя команда — «Веселка».

За це завдання кожна команда отримує по 2 бали.

2-га станція «Загадкова»

— Чи вмієте ви відгадувати загадки? (Кожній команді по черзі загадують загадку.)

1. Наче птиця, крила має,

Все літає та співає:

— Я медок вам ношу.

Не чіпайте, бо вкушу! (Бджола)

2. Відгадайте, діти, хто

Має носик-долото?

Ним комах з кори виймає,

Про здоров'я лісу дбає! (Дятел)

3. Хоч не шию я ніколи,

А голок в мене доволі (Їжак)

— А зараз — загадки-добавлянки!

1. Дивний ключ у небі лине,

Не залізний, а пташиний.

Цим ключем в осінній млі

Відлітають... (журавлі).

2. Зростом він маленький

Сірий, чепурненький,

Справжній молодець

Хто він?.. (Олівець).

3. В темнім лісі проживає,

Довгий хвіст пухнастий має,

Їй на місці не сидиться

А зовуть її... (лисиця).

Підрахунок балів.

3-тя станція «Мовна»

1-ше завдання. Продовжте прислів'я.

— Чи знаєте ви прислів'я?

1. Без верби та калини... (нема України).

2. Хочеш їсти калачі — ... (не сиди на печі).

3. Наука в ліс не веде, а... (з лісу виводить).

2-ге завдання. Слова-анаграми.

1-ша команда: смола (масло).

2-га команда: пилка (липка).

3-тя команда: літо (тіло).

3-тє завдання. Скласти слово за першими звуками:

Малюнки: молоко, око, рак, окуляри, заєц. (Мороз)

Кожній команді — зробити звуковий розбір слова «мороз».

Підрахунок балів.

4-та станція «Математична»

Логічні запитання

- 1) Скільки вушок у трьох зайчиків? (6)
- 2) Півень, стоячи на одній нозі, важить 4 кг. Скільки він важитиме, стоячи на двох ногах? (4 кг)
- 3) В клас зайшов Мишко,
А за ним — Петько,
А за ним — Маринка,
За нею — Яринка,
А за нею — Гнат.

Скільки всіх хлоп'ят? (3)

Хвилинка гумору (читання гуморесок «Мотоцикл», «Щоденник»)

5-та станція «Казкова»

— Ми знаємо, що ви дуже любите казки

1-ше завдання. Відгадай героя казки.

- 1) Як звали героя української народної казки, якому в скрутну хвилину допомогло гусеня? (Івасик-Телесик)
- 2) Хто загубив кришталевий черевичок? (Попелюшка)
- 3) Як звали казкового дерев'яного хлопчика? (Буратіно)
- 4) Як звали лікаря, який лікував тварин? (Айболить)
- 5) Куди їздив лікар Айболить лікувати тварин? (До Африки)
- 6) Героїня якої казки вправно ловила стріли? (Царівна-Жаба)

2-ге завдання. Щось не так!

Кожній команді пропонують малюнок — жартівливу ілюстрацію до певної казки.

— Що саме не так зображено на малюнку?

3-тє завдання. Дуель капітанів.

— З якої казки цей предмет? У мішечку — яйце, рукавичка, колосок. (Казки: «Курочка Ряба», «Рукавичка», «Півник і двоє мишенят»)

Підрахунок балів.

6-та станція «Народознавча»

Запитання

- 1) Як називається наша Батьківщина? (Україна)
- 2) Столиця України. (Київ)
- 3) На честь кого назване місто Київ? (Князя Кия)
- 4) Які символи держави ви знаєте? (Гімн, Герб, Прапор)
- 5) Назвіть рослини — символи України. (Верба, калина, соняшник, каштани)
- 6) Назвіть зимові місяці. (Грудень, січень, лютий)
- 7) Яку пташку називають лісовим лікарем? (Дятел)
- 8) Яка пташка підкидає свої яйця іншим птахам? (Зозуля)

Підсумок гри

— Конкурс завершився, час підбивати підсумки. Сьогодні всі команди виявили свої знання з різних предметів, проявили кмітливість та винахідливість. Працювали всі старанно, тому можна сказати що ви, як зірочки, засяяли своїми знаннями.

Журі оголошує результати. Нагородження команд грамотами від Мудрої Сови і солодкими медальками від Смайлика.

ДОДАТОК В**Інтелектуальна дидактична гра «Всезнайки» для учнів першого класу**

Мета: навчальна: вчити учнів брати участь у змаганнях; формувати вміння працювати у групі, впевнено демонструвати свої знання; розвиваюча: розвивати інтелектуальні здібності, логічне мислення, творчу уяву, пізнавальний інтерес, пам'ять, спостережливість, мову, швидкість реакції; виховна: виховувати почуття дружби, взаємодопомоги.

Обладнання: презентація, музичні файли

Тривалість: 35 хвилин

Вік учасників: учні 1-го класу

Хід заняття

I. Організація учнів до заняття.

– привітання;

II. Оголошення теми заняття.

- Вітаю всіх учасників та глядачів на інтелектуальній грі «Всезнайки». Сьогодні наші команди будуть змагатися за звання «найрозумніших». А допоможуть нам в цьому 5 конкурсів.

III. Основна частина

1. Оголошення правил та членів журі.

- Наш конкурс складається з 5 конкурсів.
- Головне завдання гравців – якнайшвидше дати правильну відповідь.
- Ви уважно слухаєте питання. Обдумовуєте його, вибираєте того, хто буде називати відповідь і піднімає руку. Відповідає та команда, учасники якої скоріше підняли руку.
- За кожну правильну відповідь команда отримує 1 ігровий бал.
- У нашій грі забороняється: викрикувати та робити підказки;

- Бали підраховують наші члени журі, які в кінці гри оголосять переможців та нагородять їх подарунками.

2. Представлення команд.

- А щоб скоріше розпочати наш конкурс необхідно представити наші команди.

1 команда: «Розумники»

Девіз: Ми хочемо все знати, скрізь побувати, все знайти і перемагати!

2 команда: «Ерудити»

Девіз: Першість ми візьмемо! Світ перевернемо!

3 команда: «Кмітливі»

Девіз: Ми розумні і кмітливі. Перемагати завжди в силі!

3. I конкурс «Казковий»

- Наш перший конкурс пов'язаний з вашими улюбленими казками та казковими героями.

- Питання:

- Скільки гномів зустріла Білосніжка? (7)
- Скільки поросят тікало від вовка? (3)
- Скільки козенят з'їв вовк?(7)
- Скільки розбійників обдурих Алі Баба (40)
- Хто перший знайшов рукавичку у казці? (Мишка)
- Хто останнім бачив Колобка? (Лисиця)
- Маленьке, сіреньке, біди наробило.

Щось біле, кругленьке, хвостиком розбило. («Курочка Ряба»)

- Він зі змієм став до бою – сміливо бився булавою.

Поміркуй ти трошки. Хто це? Хто (Котигорошко).

- Дівчинка маленька – героїня казки. Відгадайте хто я?

Думайте, будь ласка. У квіточці я спала, Умивалася росою.

Тож мене назвали... (Дюймовочка.)

- Росте синок, підростає і такий гарний став, що ні в казці сказати, ні пером описати. От підріс він, та й каже: „ Зроби мені, тату, золотий

човник і срібне весельце, буду я рибку ловити і вас на старості годувати
“ (Івасик – Телесик.)

- Молодці! Переходимо до наступного конкурсу

II конкурс «Український»

Питання:

- У якій державі ми живемо? (В Україні)
- Яке місто є столицею України? (Київ)
- Яка найбільша річка України? (Дніпро)
- Назвіть державні символи України (Герб, Гімн, Прапор)
- Як називаються гори, які є в нашій області? (Карпати)
- Яка найвища гора Українських Карпат? (Говерла)
- Яке місто є обласним центром Закарпатської області? (Ужгород)

III конкурс «Ребусний»

(Ребуси показані в презентації)

Фізкультхвилинка

(Виконують рухи під мелодію)

IV конкурс «Логічний»

- На дубі росло 2 яблука, а на сосні 4. Скільки яблук росло на цих деревах? (0)
- У школу йшло 5 хлопчиків, а назустріч їм – 4 дівчинки. Скільки дітей ішло в школу (5)
- Півень, стоячи на одній нозі, важить 3 кг. Скільки він важитиме, стоячи на 2-х ногах? (3 кг)
- З якої тарілки не можна наїстися? (З порожньої)

V Конкурс «Здогадайся»

- У наступному конкурсі командам буде необхідно здогадатися, що саме об'єднує малюнки на слайдах.

VI конкурс «Загадковий»

- Наш останній конкурс, покаже, як ви вмієте відгадувати загадки.
Тож слухайте уважно!

Через воду він проводить,
А сам з місця вік не сходить. (Міст)
Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я гостренький.
На білому слід лишаю,
Усіх діток потішаю. (Олівець)
Він скрізь: у полі і в саду,
А в дім не попаде,
І я тоді лиш з дому йду,
Коли вже він не йде. (Дощ)
Що за хатка – дивина?
З скла прозорого вона.
Табунцями, як у річці,
Рибки плещуться в водичці. (Акваріум)
Без насіння виростає
І міцне коріння має.
Ним їмо і хліб, і суп.
Що це буде, дітки? (Зуб)
Коли хочеш ти читати,
То повинен мене знати,
А коли мене не знаєш,
То нічого не вчитаєш. (Абетка)
Паперовий кораблик щодня
Перевозить у трюмах знання
Після плавання цей корабель
Повертається в рідний портфель (Підручник)
Хто крилатий, гарний, гожий,
На красиву квітку схожий,
Має довгий хоботок,
П'є нектар ним із квіток? (Метелик)

До дітей на кожне свято
Просять в гості завітати,
Бо солодкий і смачний.
Здогадались, хто такий? (Торт)
Лишає він страшні сліди,
Усе він пожирає.
А як даси йому води –
Відразу помирає! (Вогонь)
Музична пауза

- Це був наш останній конкурс. І поки журі підраховує бали, на нас чекає музична пауза.

IV. Підсумок заняття.

- Нагородження переможців

ДОДАТОК Г

КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, Манів Тетяна Йосипівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)



(підпис)

_____ Тетяна МАНІВ
(ім'я, прізвище)